

EPÍLEG

Una espina clavada molt endins

Va ser en els darrers anys 50, quan vaig conèixer Candel personalment. A l'escriptor ja el coneixia, havia llegit els seus primers llibres: molt aviat *Hay una juventud que aguarda* (1956) i, quasi immediatament, *Donde la ciudad cambia su nombre* (1957).

Explicava històries dels barris de Can Tunis, en el mateix espai geogràfic i social del Delta del Llobregat on havia anat a parar la meua família procedent del Penedès. Sentia aquelles històries com a molt properes. Jo ja *feia* de periodista, malgrat que estudiava peritatge a l'Escola Industrial, i havia participat en alguna acció per canviar aquell mon que ens oprimia. En Candel va venir al Prat a presentar *¡Échate un pulso, Hemingway!*, un altre ídol de la meua joventut. No hi podia pas faltar!

Allà va començar una llarga amistat que, fa dotze anys, em portà a succeir-lo en la presidència de la seva fundació. Amistat que va tenir un moment àlgid quan –des de Rúbrica Editorial– vaig encarregar la redacció del llibre *Els carrers de Paco Candel* (2002) a l'Esther Pardo, precisament quan el ja afamat autor d'*Els Altres Catalans* (1964) començava a decaure als aparadors de les llibreries. Els editors havien ofert salvar els estocs, si els anava a recollir. El llibre el va presentar Carles Duarte, aleshores secretari general de Presidència de la Generalitat, que no trigà en promoure per a Candel la medalla d'or de la Generalitat (2003). El dia que el president Pujol li va imposar la medalla al Saló de Sant Jordi, em tocà glossar la vida i obra de l'autor que m'havia obert els ulls a entendre que hi podia haver una literatura més enllà de les ensucrades i burgeses històries d'amor que s'explicaven en els premis literaris, durant la dictadura política i moral que vàrem soportar. Candel havia creat un estil i per comparar-lo no vaig trobar altres referents que el John Steinbeck d'*Els raïms de la ira*, explicant magistralment l'emigració interior americana de la Gran Depressió o el Gilbert Cesbron d'*Els sants van al infern...*, descrivint el submón de l'entorn de Paris. També el vaig imaginar contemplant Barcelona, analista social com ho va ser Orwell.

El ressò de la Medalla d'Or va fer innecessari recollir els llibres emmagatzemats, perquè els editors els van tornar a distribuir. “Potser no saps que m'heu salvat la vida...”, ironitzà agraint que poséssim en marxa aquell

procés. Per si no fos suficient, Edicions 62 li encarregà *Primera història, primera memòria* (2006) i la imatge de Candel tornà a mirar-nos des dels aparadors. En Francesc ens deixà l'any següent, poc abans que sortís la biografia *La providència es diu Paco* (2008) de Genís Sinca, qui de seguida també va escriure el text de la *Petita història de Paco Candel* (2009) dibuixada per la Pilarin Bayés, dins la col·lecció de l'Editorial Mediterrània

Ja estava molt malalt, però encara tenia el cap clar, quan m'explicà la frustració que havia tingut en publicar *Un ayuntamiento llamado Ellos* (1994), crònica novel·lada del seu pas per la política municipal, tan crítica com ho havia estat *Un charnego en el Senado* (1978), explicant la seva breu experiència parlamentària com a senador constituent. És sabut que un esperit crític i independent com el de Candel és difícil d'encabir en lo "políticament correcte". La política el va decebre quan va sentir la fiblada de les males arts, sobretot en veure desaparèixer aquell llibre de les prestatgeries. Algú que s'hi havia reconegut tenia prou poder per aconseguir-ho. Va tenir clavada molt de temps l'espina de sentir-se silenciats. Un dia m'ho explicà i, des de la confiança d'una llarga amistat, em plantejà la possibilitat reeditar-lo. M'ho vaig agafar com un compromís..., que finalment es compleix.

Hem tingut aliats en aquesta aventura: l'Esther Pardo va traduir a vola ploma el text al català, en Carles Duarte –a qui hem d'agrair el seu magnífic pròleg– el va fer revisar pels lingüistes de l'entorn de la Fundació Lluís Carulla que aleshores dirigia. Començarem pensant en una edició digital, per finalment decidir-nos per la de paper. Es tractava de satisfer l'amic allà on fos, que deu ser molt amunt, per ser tan bona persona com era, tant com bon escriptor, el millor cronista de l'altra Barcelona, aquella que el règim amagava rere la muntanya de Montjuïc.

Han passat dotze anys des que el vaig succeir en la presidència de la seva Fundació. La bibliografia sobre Candel s'ha multiplicat, sorprenentment si ens fixem en el rastre que han deixat altres escriptors també molt coneguts en el seu moment. No havia passat un any del seu comiat, quan Edicions 62 treia l'edició no censurada d'*Els Altres Catalans*, a càrrec de Jordi Amat i pròleg de Najat El Hachmi -reeditada com a llibre de butxaca, quan la commemoració del cinquantenari de la primera edició-, ocasió per a la que vam promoure la guia *Territori Candel* de Biblioteques de Barcelona, la col·lecció d'articles i reportatges de premsa *Candel i Barcelona, la ciutat dels altres catalans (1958-1964)* coordinada per Eugeni Madueño per encàrrec de l'Ajuntament sent alcalde Xavier Trias. Des de París l'editorial L'Harmattan treia a la llum *Francisco Candel: Una mémoire de la Transition démocratique en Catalogne* (2013), tesi doctoral del professor Michel Landron. En el mateix any l'actor i dramaturg Manuel Veiga –ara reconegut amb el X Memorial Francesc Candel in memoriam– publicava *Els altres Candel* (Editorial Pagés), un text escrit a partir de l'obra de Paco Candel, guanyador del Premi Lleida Narrativa

del 2011. Des de la pròpia Fundació s'editaven en un volum les ponències i comunicacions de la jornada d'estudi *Els Paisatges de Paco Candel*, celebrada a la Biblioteca Francesc Candel; de la mateixa manera que, recollint les ponències de catorze professors universitaris exposades al Museu d'Història de Catalunya –atenent a la proposta del Centre d'Estudis Demogràfics–, *Migracions dels segles XX i XXI: una mirada candeliana*, s'editava un nou volum en el context de la col·lecció *Recerca i Immigració* del Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya.

Per arrodonir els reconeixements, des de l'impuls universitari de la professora Anna Caballé, recentment guardonada amb el Premi Nacional d'Història –amb la col·laboració de Gabriel Jiménez–, *Debate* va publicar el 2017 *Francisco Candel: El gran dolor del mundo (Diarios 1944-1975)*, més de 900 pàgines farcides de notes personals (en les que em complau ser citat) que posen de manifest la capacitat d'observació i de reflexió intel·lectual d'aquell jove inquiet, que es va fer a si mateix a cavall de la Parròquia de la Mare de Deu del Port i de l'Ateneu Obrer de Cantunis –ara La Marina de Sants–, no gaire lluny del terme municipal de L'Hospitalet, ciutat de la que va ser regidor, immediatament després de ser elegit excel·lentíssim senador a les Corts Constituents de l'estat.

Candel, com no podia ser d'una altra manera, va ser crític amb el seu propi pas per la política municipal, potser també sarcàstic, fins i tot irònic, satíric i burlesc. La novel·la que editem complint el compromís que vam contreure és –des de la ficció– una veritable crònica del canvi que es produí en el si de les corporacions municipals, quan arribà la democràcia. Una notable aportació per entendre una Transició que portà a una democràcia que quatre dècades després ha mostrat les seves mancances. *Un ajuntament anomenat Ells*, potser que com a novel·la ens faci passar bones estones, però més enllà dels somriures que ens pugui provocar, hi ha una excel·lent crònica d'un moment vital de la nostra història més recent.

A banda de la satisfacció que ens produeix satisfer un amic, encara que ja no sigui entre nosaltres, si certament algú cridà al seu pas un desafiant *!Échate un pulso, Candel!* –com ell va fer amb Hemingway–, amb la publicació d'aquest llibre, no hi dubta que l'escriptor més castigat per la censura franquista, ha acabat guanyant un nou pols per la llibertat d'expressió.

Pere Baltà

President de la Fundació Paco Candel

Barcelona, tardor de 2019

ÍNDEX

Pròleg: <i>Un Ajuntament anomenat... Nosaltres</i>	5
La Guiomar.....	11
Franquistes!.....	14
Pluja i poders fàctics. Passeig	20
En Basilio. Preàmbul electoral.....	25
Batalló d'aturats, Ar!	30
Negociacions.....	35
Les pintades	42
Tens les tres "ces"	48
La botifarra de l'alcalde	53
Confraternitzant	58
Qui mana, mana.....	67
Malentès	74
Remanifestació, protesta, concert i contrapunt.....	86
La guerra dels despatxos. Campanyes.....	91
Diari de campanya. Apunts	99
Poetes i un apèndix de Rock	108
El President ens visita	119
El tercer cop no falla	128
La cursa	132
D'ara endavant s'ha de fitxar	140
La rebel·lió de la conillera.....	147
L'abraçada de l'Alonso Vergara	153
Incompatibilitats	157
Si no ho fa en Ferran, no ho farà ningú	163
Centenari Picasso.....	169
Exposició Picasso	172
Can Carallot	181

El municipal mort	187
L'enterrament d'en Celedonio. Escisió.	195
Festes de Primavera	201
No vaig poder tocar el croissant. El projecte de can Carallot avança. Paradoxes	210
Cessaments i corrupció	224
V Congrés	230
ZAS!	238
Vent en popa a poca vela	248
L'ajuntament ja no era una locomotora, era un vaixell. El PSUC ni es recupera ni es recompon	256
El President no ens visita. Cismes	264
La ruta de la lepra.....	270
Destitució, inauguració, pam pam pam pam.....	276
Quatre paraules que comencen per efa	288
Epíleg: <i>Una espina clavada molt endins</i>	309